

DROTTNINGSTRANDIN ASEMAKAAVAMUUTOS

Lepakko-, kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitys

Päiväys
Tekijät
Tarkastaja
Projektinumero

20.8.2021
Lauri Erävuori
Juha Kiiski
YKK 66475

Sisällys

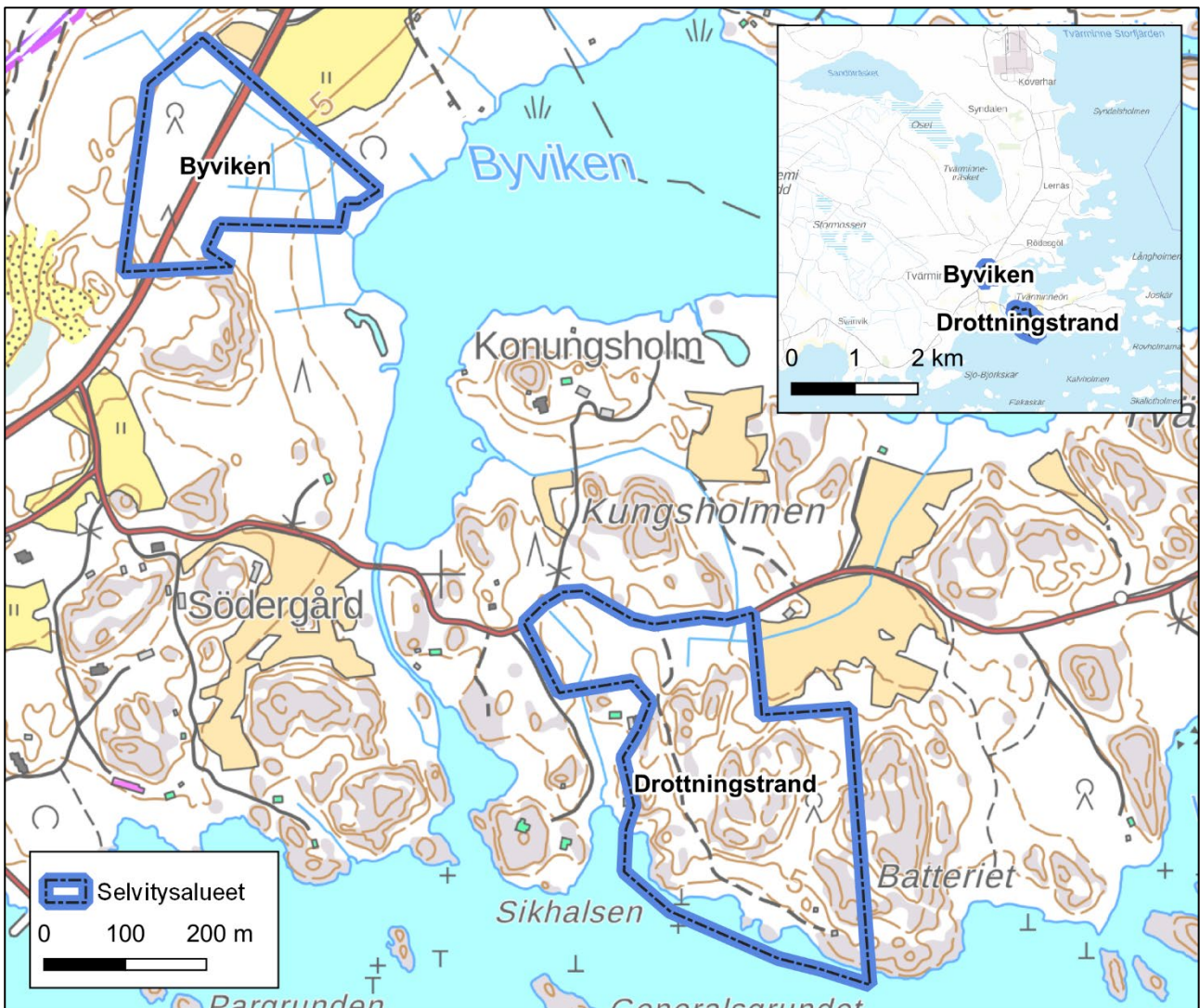
1	JOHDANTO	2
2	SELVITYSALUE	2
3	MENETELMÄT	3
4	DROTTNINGSTRANDEN	4
4.1	Yleiskuvaus	4
4.2	Luontotyytit	5
4.2.1	Huomionarvoiset lajit	8
4.2.2	Arvokkaat kohteet	10
4.2.3	Vieraslajit	10
4.2.4	Lepakot	10
4.2.5	Suosituksset	11
5	BYVIKEN	11
5.1	Yleiskuvaus	11
5.2	Luontotyytit	13
5.2.1	Huomionarvoiset lajit	14
5.2.2	Vieraslajit	14
6	Lajihavainnot selvitysalueiden ulkopuolelta	14
7	KAAVAMUUTOKSEN VAIKUTUKSET NATURA 2000 -ALUEEN SUOJELUPERUSTEISIIN	15
8	LÄHTEET	17

1 JOHDANTO

Tämä selvitys on tehty Kiinteistökehitys ja Kaavoitus SKLM OY:n toimeksiannosta liittyen Tvärminnen Drottningstrandin kiinteistön asemakaavamuutokseen. Työn tarkoitus oli selvittää ranta-ase-
makaava-alueen kasvillisuus ja luontotyytit sekä lepakoiden esiintyminen kaavoituksen edellyttä-
mällä tarkkuudella. Työn yhteydessä selvitettiin myös vieraslajien esiintyminen alueella.

2 SELVITYSALUE

Selvitysalue sijaitsee Hangon Tvärminnessä käsittäen kaksi erillistä osaa. Drottningstrandin osa-
alue sijaitsee Tvärminnen saarella, kun taas Byvikenin osa-alue sijaitsee mantereella Tvärmin-
nentien varressa. Drottningstrandin selvitysalue on noin 10 hehtaaria ja Byvikenin selvitysalue noin
5 hehtaaria.

Kuva 1. selvitysalueiden sijainti ja rajaukset.

3 MENETELMÄT

Lähtöaineistona on aikaisempia selvitystietoja alueelta sekä lajitietokeskuksen havaintoaineistoa (ote 10.7.2021).

Kasvillisuus- ja luontotyytit inventoitiin 21.7.2021. Inventoinnin toteutti FM biologi Lauri Erävuori Sitowise Oy:stä.

Maastossa rajattavina arvokkaina kohteina huomioitiin:

- Luonnonsuojelulain 29 § mukaiset suojeltavat luontotyytit
- Vesilain 2 luvun 11 § mukaiset suojeltavat vesiluontotyytit
- Luontotyyppien uhanalaisuusluokituksen (2018) mukaiset uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyytit
- Lajien uhanalaisuusluokituksen (2019) mukaiset uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit sekä alueellisesti uhanalaiset lajit
- Alueellisesti ja paikallisesti edustavat luontokohteet (mm. perinneympäristöjen luontotyytit, iäkstä puustoa sisältävät kohteet, geologisesti arvokkaat muodostumat)

Tunnetut ja maastotyössä löydetyt arvokkaat kohteet arvoitettiin luontoarvojen perusteella. Kohteiden arvotuskriteereinä käytettiin kohteen edustavuutta, luonnontilaisuutta, harvinaisuutta ja uhanalaisuutta. Kangasmetsien luontotyyppien edustavuuden määrittelyssä huomioitiin metsän metsänhoidollinen tila, lahoppuujatkumo, lahoppuun määrä sekä elävän puuston rakenne ja puulajisuhteet. Kuvio on osoitettu kangasmetsien uhanalaiseksi luontotyyppiä vain, jos kohteella esiintyi lahoppu(jatkumo) sekä puusto oli eri-ikäistä ja erirakenteista.

Lepakkoselvitys toteutettiin kahden kerran selvityksenä heinäkuussa ja elokuussa Drottningstrandin selvitysalueella. Selvitys toteutettiin kulkemalla ja ajoittain paikallaan ollen iltahämärästä aamunkoittoon. Selvityksessä käytettiin detektoria. Kartoitukset tehtiin:

21.-22.7. klo 22.00 – 03.30, lämpötila 10-13 astetta, heikkoa tuulta, pilvetöntä

12.-13.8. klo 21.00 – 04.00, lämpötila 14-16 astetta, tyyntä, pilvetöntä

4 DROTTNINGSTRANDEN

4.1 Yleiskuvaus

Selvitysalue on tyypillistä lounaisen saariston ympäristöä, jossa vallitsevat männikkökankaat ja kalliometsät avokalliolaikkuineen. Puuston ikä vaihtelee ollen vanhinta kallioalueiden lakiosissa ja lakien reunoilla, lahoppuusto puuttuu lähes kokonaan ja selkeää monikerroksellisuutta ei esiinny. Selvitysalueen pohjoisosassa on rehevää ympäristöä, jossa esiintyy tuoretta keskiravinteista lehtoa ja pähkinäpensaslehtoa sekä laidunalue, joka on keskiosastaan avoin, mutta reunoiltaan hakamaan luonteinen harvapuustoinen alue, jossa esiintyy mm. vaahteraa ja pähkinäpensasta. Selvitysalueen ranta-alue on pienipiirteistä karujen rantakallioiden ja niiden välien kivikkoisten niittyrintojen mosaikkia. Niityrannoilla on monimuotoinen lajisto rantakallioiden ollessa karuja, pääosin lähes kasvitomia silokallioita. Selvitysalueella on myös kaksi hiekkarantaa. Rannat ovat avoimia ja vesikasvillisuutta on niukasti käsittäen merisätkimen, rakkohauran ja ahdinparran. Rannan tuntumassa esiintyy useita vanhoja, ja kookkaita mäntyjä.

Kuva 2. Selvitysalueen kasvupaikkatyypit.

4.2 Luontotyypit

Selvitysalueella ei esiinny luonnonsuojelulain tai vesilain luontotyyppejä. Metsälakikohteita ei ole erikseen määritetty, sillä ne sisältyvät olennaisilta osin uhanalaisiin luontotyyppihin.

Selvitysalueen hiekkarannat ovat niin pienialaisia, että niiden ei arvioida edustavan luonnonsuojelulain hiekkarantaluontotyypin vaatimuksia pienialaisuutensa takia. **Itämeren hiekkarannat** on erittäin uhanalainen (EN) luontotyyppi. Luontotyyppi käsittää myös pienet poukamien hietikot. Selvitysalueen kahdesta hiekkarannasta läntinen on lajistollisesti edustava ja merkittävimmät lajit ovat hietikkosara, isomaltsa, merisinappi ja merimaltsa. Rantavehnää esiintyy hieman. Hietikko-osa on kapea, noin 5 metriä. Sen keskivaiheille on kertynyt hieman ryönää, mutta varsinaisia ryönävalleja ei ole. Hiekkaranta on luonnontilainen ja sen edustavuus on erinomainen. Pienempi hiekkaranta ei ole yhtä edustava lajistollisesti, vaan hietikon yläosa on kasvittunut voimakkaasti. Edustavuus on kohtalainen.

Kuva 3 Alueella on kaksi hiekkarantaa, joista läntinen on edustava (vasen kuva). Itäinen on kapeampi ja voimakkaammin yläosasta kasvittunut (oikea kuva).

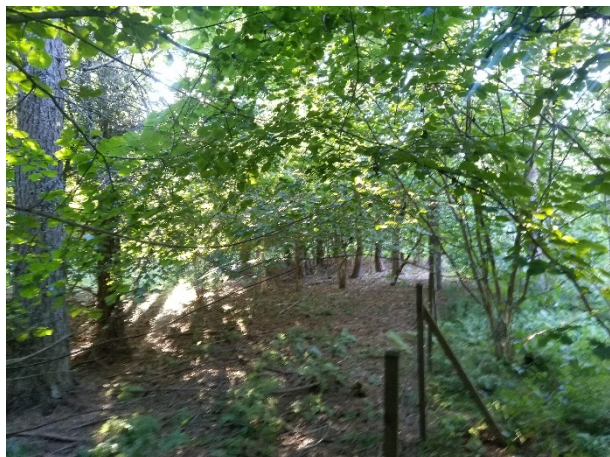
Kuva 4 Kivikkoisia rantaniittyjä ja rannan karuja silokallioita. Niittyrannat ovat runsaslajisia

Kuva 5 Karu Poronjäkälä-sammalkallio sekä alueelle tyypillistä tuoreen kankaan männikköä.

Kuva 6 Läntisellä lehtokuviolla on runsaasti pähkinäpensasta, osa alueesta on hakamaana (vasen kuva). Itäinen lehtolaikku on osin muuttunut ojan myötä ja on sekoitus tuoretta ja kosteaa lehtoa pääpuulajin ollessa mänty (oikea kuva).

Kuva 7 Avoin laidun (vasen kuva) ja avoimen laitumen reunojen aidattua hakamaata (oikea kuva).

Itämeren kivikkoiset niittyranat ovat silmälläpidettävä (NT) luontotyyppi. Tämä on yksi yleisimpiä Itämeren rantojen luontotyypeistä edelleen. Selvitysalueen kivikkoiset niittyranat ovat pienilaisia, mutta niiden lajisto on monipuolinen. Kivikkoisten niittyrantojen edustavuus on hyvä-erinomainen. Luontotyyppi on Tammisaaren seudulla yleinen.

Karut merenrantakalliot sekä **poronjäkälä-sammal-** ja **kalliotierasammalkallot** ovat elinvoimaisia (LC) luontotyyppejä. Selvitysalueen vähäisen kulutuksen takia erityisesti poronjäkäläkalliot ovat hyvin säilyneitä.

Kalliomänniköille (NT) on luonteenomaista varpukasvillisuus (kuivahko kangas, osin kuiva kangas) sekä iäkkäät, harvassa esiintyvät saaristomännyt. Selvitysalueen kalliomänniköt ovat pienilaisuudestaan huolimatta edustavia kulumattomuuden takia. Luontotyyppi on Tammisaaren seudulla yleinen.

Tuoreita keskiravinteisia lehtoja (VU) luonnehtii mustikka ja sananjalka, joiden seassa esiintyy lehtolajistoa, kuten oravanmarja, käenkaali, lillukka, kielo sekä paikoin sudenmarja, puna-ailakki, taikinamarja ja hiirenporras. Läntisellä lehtokuviolla kasvaa toistakymmentä monirunkoista pähkinäpensasta sekä vaahteraa yleisesti. Itäisellä kuviolla on muutamia pähkinäpensaita. Pähkinäpensaslehdot ovat suhteellisen yleisiä Tammisaaren alueella ja kuvion lievästä muuttuneisuudesta (vanhat ojat, laidunnus) johtuen pähkinäpensaslehdon ei katsota täyttävän luonnonsuojelulain luontotyypin perusteita. Kohde on kuitenkin edustava.

Pääosa selvitysalueesta on tuoreen kankaan männikköä tai pieninä kuvioina kuusisekametsää. Huolimatta paikoin hyvinkin iäkkäistä männyistä ja useammasta puusukupolvesta lahoppuusto puuttuu lähes kokonaan, joten niitä ei ole luettu varsinaisesti luontotyypin edustaviin kohteisiin kuuluviksi. Maisemallisesti erityisesti rannan tuntumassa olevat harvat männiköt ovat näyttäviä.

Kuva 8. Uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypikuviot.

4.2.1 Huomionarvoiset lajit

Selvitysalueelta ei ole aikaisempia tietoja valtakunnallisesti (Hyvärinen ym. 2019) tai alueellisesti uhanalaisista tai suojelluista kasvilajeista.

Inventoinnin yhteydessä Drottningstrandin ranta-alueelta havaittiin silmälläpidettävistä (NT) lajeista hietikkosara (*Carex arenaria*) ja pikkusappi (*Centaurium pulchellum*) sekä alueellisesti uhanalainen (RT) luhtakuusio (*Pedicularis palustris*). Muita uhanalaisia tai suojeltuja kasvilajeja selvitysalueelta ei havaittu. Hietikkosaraa kasvaa lajille ominaisena mattomaisena kasvustona laaja-alaisemman hiekkarannan yläosassa rannan suuntaisesti. Pikkusappaeta havaittiin yksittäin läntiseltä kivikkoiselta niittyraunalta yhdessä isosapen kanssa. Luhtakuusiota kasvaa itäisellä kivikkoisella niittyraunalla.

Kuva 9. Hietikkosara (vasen kuva) ja pikkusappi (oikea kuva).

Selvitysalueen monimuotoisinta ympäristöä ovat rannat. Kivikkoisilla niityranta-kaistaleilla esiintyy monipuolinen rantalajisto käsittäen mm. merisinapin, merimaltsan, isomaltsan, meriasterin, rantavehjän, vuohennokan, suolasänkiön, isosapen, rannikin, tyrnin ja suola-arhon. Lajit ovat elinvoimaisia ja suhteellisen yleisiä erityisesti Tammisaaren ja Turun rannikolla.

Kuva 10. Uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien kasvupaikat.

4.2.2 Arvokkaat kohteet

Selvitysalueen arvokkain ympäristö on laajempi hiekkaranta. Lisäksi kivikkoisilla niittyrannoilla on monipuolista lajistoa rantojen pienialaisuudesta huolimatta. Kallioalueiden kalliometsät ovat luonnontilaisia ja edustavia vanhoine mäntyineen. Lisäksi rannan tuntumassa on yksittäisiä, hyvin vanhoja maisemallisesti näyttäviä mäntyjä. Pohjoisosan laidunta ympäröivä lehto pähkinäpensaineen on edustava, joskin sinänsä alueella suhteellisen yleinen luontotyyppi.

Kuva 11. Rannassa esiintyviä, vanhoja mäntyjä.

4.2.3 Vieraslajit

Selvitysalueelta ei havaittu haitallisten vieraslajien esiintymiä.

4.2.4 Lepakot

Selvitysalueella on niukalti lepakoille hyvälaatuista saalistusympäristöä. Rannat ovat avoimia eikä lehtipuustoa esiinny lainkaan, metsät ovat harvahkoja mäntymetsiä. Pohjoisosassa on rehevämpää ympäristöä, joka voisi tarjota paremmin ravintoa. Sopivia päiväpiiloja tai pesimäpaikkoja ei havaittu. Kiinteistön muutamat rakennukset eivät vaikuttaneet sellaisilta, että lepakoilla olisi pääsy yläkattoon. Alapohja on rakennuksissa tuulettuva.

Lepakkokartoituksessa havaittiin 1 tai 2 pohjanlepakkoa J.A. Palménintiellä selvitysalueen kohdalla saalistamassa heinäkuussa (Kuva 18). Elokuussa samalta tieosuudelta havaittiin yksi pohjanlepakko. Molemmat yksilöt käyttivät tiealuetta saalistukseen, eikä lepakoista tehty havaintoja laidunalueen avoimesta ympäristöstä lainkaan. Selvitysalueen ulkopuolella, Tvärminnen ja mantee-reen välisessä kapeassa ”joessa” saalisti molemmilla kartoituskerroilla useita (ainakin viisi) vesisiippoja. Vesisiipat saalistivat joen myötäisesti ja myös Byvikenin lahdenpohjukassa.

Selvitysalueella ei ole lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja eikä lepakoille olennaisia saalistusympäristöjä. Sekä pohjanlepakolle että vesisiipalle löytyy lähiympäristöstä laadukkaita saalistusympäristöjä.

4.2.5 Suositukset

Kaavaluonnoksessa osoitetut rakennuspaikat, tiet ja venevalkama on toteutettavissa siten, että alueen olennaiset luontoarvot säilyvät.

Laajempi hiekkaranta suositellaan säilytettävän rakentamattomana. Rannan käyttöä ei ole tarpeen estää. Myös rantojen kivikkoisia niittyrintoja suositellaan säilytettävän rakentamattomina, kuten myös kalliometsiä. Rannan tuntumaan sijoittuvia kookkaita mäntyjä suositellaan säilytettävän mahdollisuuksien mukaan.

5 BYVIKEN

5.1 Yleiskuvaus

Byvikenin selvitysalue on tasaista, Byvikenin lahdelta mantereelle loivasti nousevaa mäntysekametsää. Vesialueen reunassa on ruovikkovyö sekä suurruohostovyö, joka vaihettuu tervaleppäluhdaksi/saniaiskorveksi ja edelleen tuoreeksi lehdoksi ja tuoreeksi kankaaksi. Laikuittain esiintyy myös kosteaa keskiravinteista lehtoa (hiirenporras). Alavimmalla osalla on vanhoja johto-ojia, jotka ovat muuttaneet jonkin verran ympäristöä erityisesti luhdan alueella siten, että luhta on muuttunut lehtokorpimaiseksi. Puusto on tasarakenteista, pääasiassa hoitomännikköä. Muutamia paikoin puusto on kuusivaltaista. Lehdon alueella esiintyy alispuuna kuusta ja lehtipuita. Tvärminnentien länsipuolinen osa selvitysalueesta on tuoreen kankaan hoitomännikköä, jossa on kosteammilla osilla lehtomaisen kankaan lajistoa.

Kuva 12 Tervaleppäluhtaa (vasen kuva) ja ojituksen seurauksena muuttunutta, lehtokorpimaista osaa luhta-alueesta (oikea kuva)

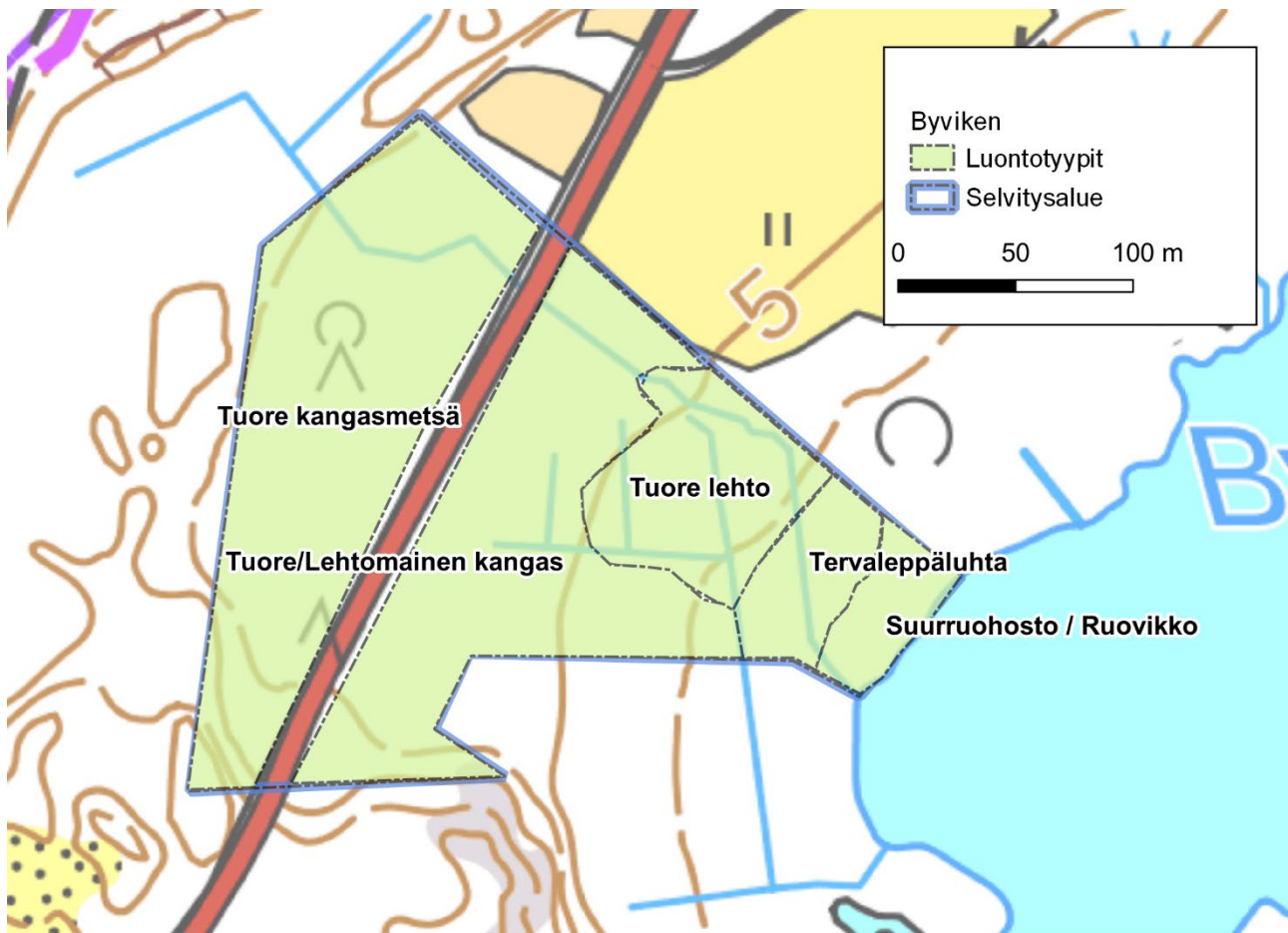
Kuva 13 Kostea keskiravinteista lehtoa (vasen kuva). Ojat ovat muuttaneet ympäristöä kuivemmaksi (oikea kuva).

Kuva 14 Tuoreen kankaan kasvatusmännikköä.

Kuva 15 Tien länsipuolen kasvatusmännikköä.

Kuva 16 Kasvupaikkatyypit.

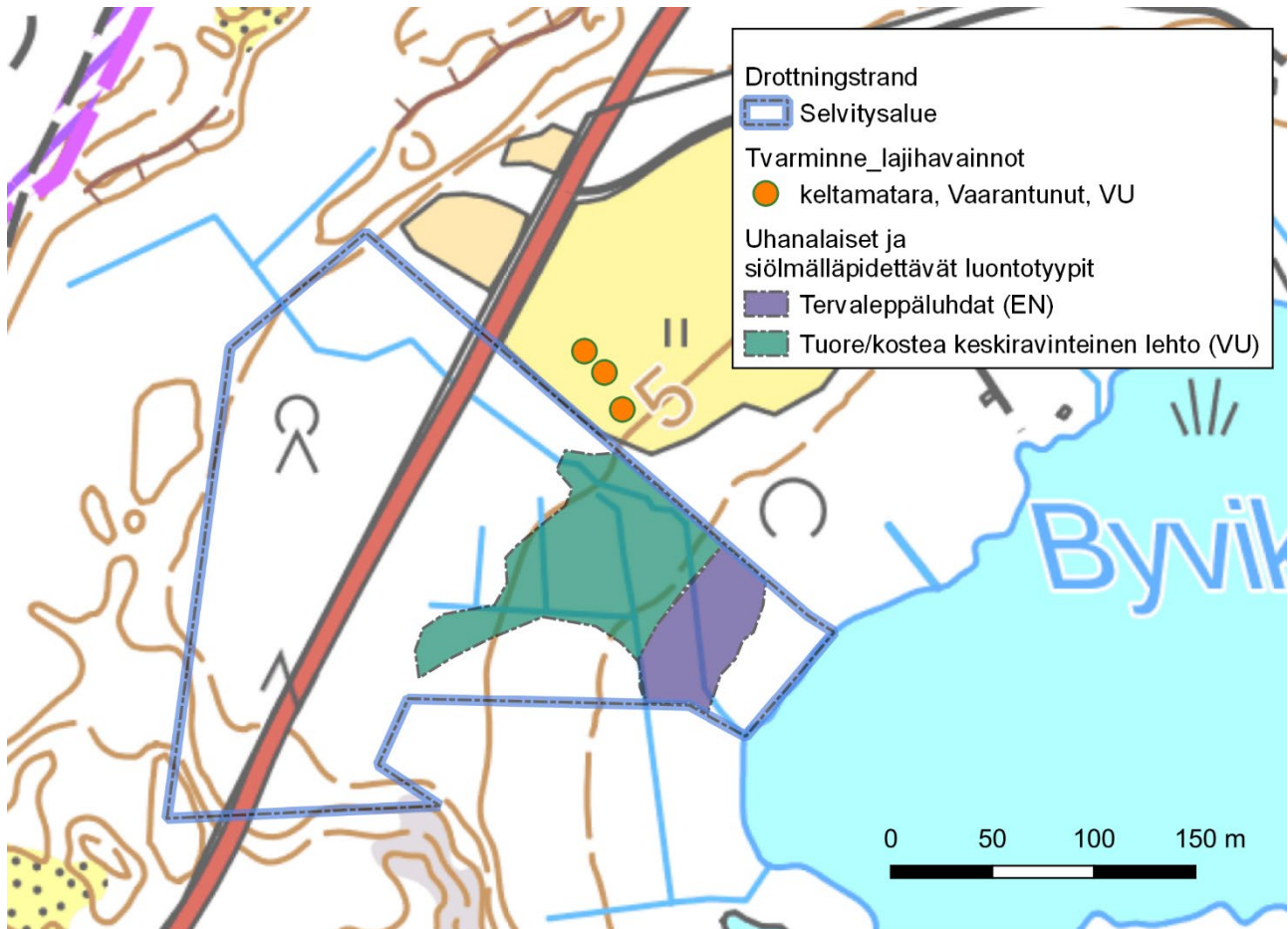
5.2 Luontotyytit

Selvitysalueen tuoret ja lehtomaiset kankaat ovat kasvatusmetsiä, eivätkä siten edusta uhanalaisia luontotyyppiejä.

Tuore ja kostea lehto (VU) on osin kärsinyt ojituksista ja metsätaloudesta, ja lehtokuvion edustavuus on kohtalainen. Lajisto on tavanomaista käsittäen hiirenportaan, metsäalvejuuren, käenkaalin, oravanmarjan, satunnaisesti sudenmarjan ja punaherukan.

Tervaleppäluhta (EN) on säilyttänyt vain rantaa lähimmiltä osin luonnontilaisuutensa. Muutoin ojittukset ovat kuivattaneet aluetta ja se on tyyppiltään enemmänkin lehtokorpea, joka vaihtuu kosteaksi lehdoksi. Korpisuus ilmenee vain laikuittain kosteimmilla osilla pohjakerroksen ollessa muutoin tuoreen tai kostean lehdon lajistoa. Tervaleppäluhdan rannan puoleisin osa on edustavaa ojien varsia lukuun ottamatta, muutoin kohde on muuttunutta ja edustavuudeltaan kohtalaista tai heikkoa.

Rannan **suurruohosto** (LC) on tyypillistä Itämeren rantojen kosteiden paikkojen suurruohokasvillisuutta, joka vaihtuu puhtaaksi ruovikoksi merenrannassa.

Kuva 17 Uhanalaiset luontotyypit ja lajit selvitysalueella.

5.2.1 Huomionarvoiset lajit

Selvitysalueella ei esiinny huomionarvoisia kasvilajeja. Välittömästi selvitysalueen ulkopuolella esiintyy keltamataraa laajalti vanhalla pellolla. Keltamataraa esiintyy myös Tvärminnen tien varressa laikuttain lähellä Tvärminnen tienhaaraa sekä laaja-alaisemmin Tvärminnen tienhaaraa ympäröivillä niityillä.

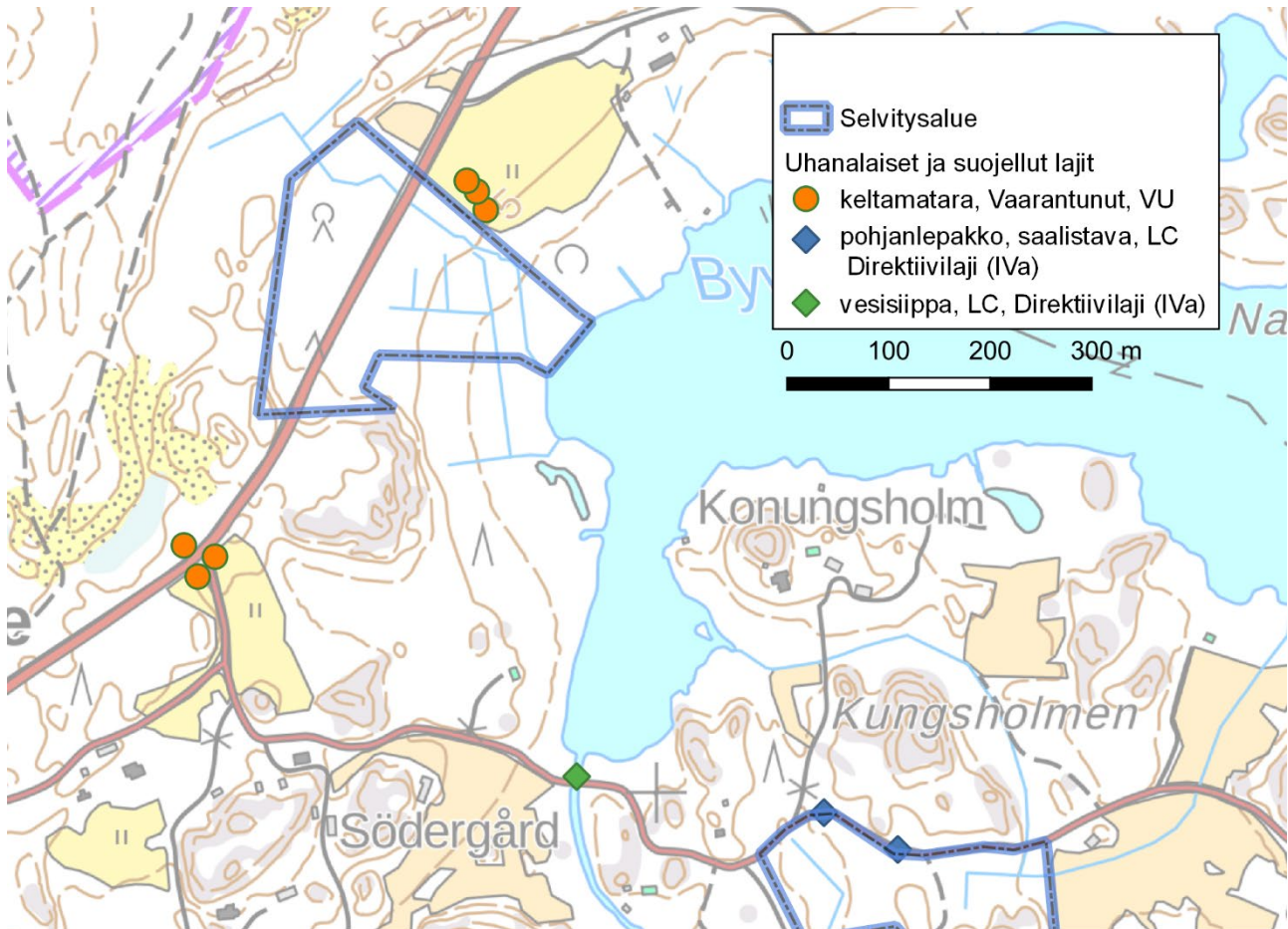
5.2.2 Vieraslajit

Selvitysalueelta ei havaittu haitallisten vieraslajien esiintymiä.

6 LAJIHAVAINNOT SELVITYSALUEIDEN ULKOPUOLELTA

Selvityksen yhteydessä tehtiin selvitysalueiden ulkopuolelta havaintoja keltamatarasta sekä lepa-koista. Havainnot on esitetty alla olevassa kartassa. Selvitysalueen ulkopuolisia osia ei ole

kartoitettu tarkemmin, vaan ainoastaan kohdalle osuneet havainnot kirjattiin ylös. Keltamataraa kasvaa laajahkoina laikkuina sekä Tvärminnen tienhaaran niityillä että Byvikenin selvitysalueen koillispuoleisella pellolla. Lepakoita havaittiin Palmenintieltä kolmesta kohdasta. Lepakkokartoitus ei kattanut tietä tai selvitysalueen ulkopuolisia alueita laajemmin.

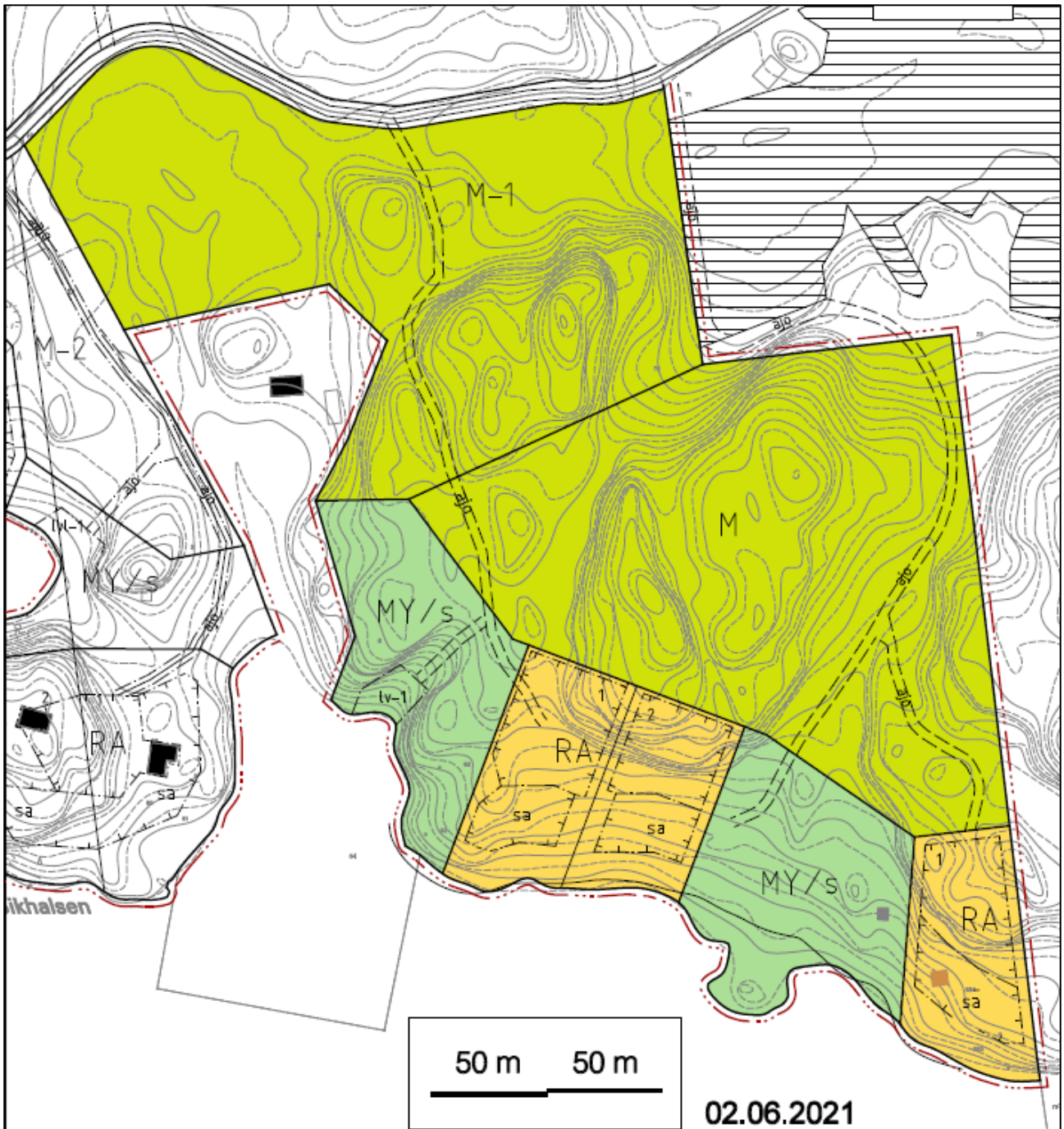
Kuva 18 Selvitysalueiden ulkopuolelta tehdyt uhanalaisten tai suojeltujen lajien havainnot.

7 KAAVAMUUTOKSEN VAIKUTUKSET NATURA 2000 -ALUEEN SUOJELUPERUSTEISIIN

Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue (FI0100005 SAC/SPA) kattaa kaikkiaan noin 52600 ha, josta valtaosa on merialuetta. Laajalla merialueella on tavoitteena merenpohjan, vedenalaisen luonnon ja veden laadun suojeleminen.

Kaavaluonnoksessa osoitettu maankäyttö ei ulotu suoraan Natura 2000 -alueelle (joka kyseisissä kohdissa käsittää vain vesialueita) lukuun ottamatta Drottningstrandin osa-alueelle merkittyä venevalkamaa. Vesialue Drottningstrandin edustalla on kallio- tai hiekkapohjaista. Vesialue on luokiteltu kuuluvaksi luontotyyppiin Vedenalaiset hiekkasärkät. Noin metrin syvyydessä valtalajina on

isohaura. Vesialue on luokiteltu kuuluvaksi luontotyyppiin Vedenalaiset hiekkasärkät hiekkapohjaosiltaan.

Kuva 19 Ote kaavuluonnoksesta.

Huomioiden nykyiset talousvesien käsittelyvaatimukset ei RA-tonttien toteuttamisella arvioida olevan vaikutuksia luontotyypeihin tai lajeihin. Rakennuspaikoista ei aiheudu vedenlaatumuutoksia, jotka heikentäisivät luontotyyppiä edes välittömästi rannan tuntumassa. Venevalkamavaraus ei

varauksena muuta vedenlaatua eikä merenpohjaa, joten sillä ei ole kielteisiä vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteisiin.

Linnuston osalta Drottningstrandin ranta-alueet ovat avoimia, eivätkä ne tarjoa linnustolle soveltuvia pesäpaikkoja. Kaava-alueen ulkopuolella on kuitenkin kalliokareja, joita linnusto saattaa käyttää pesintään. Saaristoalueilla linnustolle arvokkaat pesimäluodot ja -saaret sijoittuvat tyypillisesti ulommas saaristoon. Natura-alueen kohdalla tätä tukee Tammisaaren alueelta tunnistettujen maakunnallisesti tärkeiden saaristolintujen pesimäalueiden sijoittuminen (Ellermaa 2018). Huomioiden kaavassa osoitetun maankäytön vähäisyyden ja käyttötarkoituksen, ei linnustolle arvioida aiheutuvan sellaista haittaa, joka olisi tulkittavissa merkittäväksi. Luotojen läheisyydessä on entuudestaan loma-asutusta eikä muutaman loma-asunnon lisäys muuta tilannetta esimerkiksi alueen häiriötason suhteen.

8 LÄHTEET

Ellermaa, M. 2018. Saaristolintujen tärkeät pesimäalueet Uudellamaalla. *Tringa* 45(3). < <https://tielidostot.birdlife.fi/alueet/maali/tringa-maali-saaristoalueet-2018.pdf> >

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. ja Liukko, U-M. 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. ISBN: 978-952-11-4974-0.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018 – Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2 - luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristö 5/2018. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö, Helsinki. 925 s.

Lajitietokeskus 2021. Laji.fi -palvelu, havaintoaineisto-ote, heinäkuu 2021.